

Artikeln bygger på boken *Rumpan har gått från 1977* med bilder av fotografen **Stig T. Karlsson** beledsagade av poeten och journalisten **Stig Sjödins** poetiska texter.

Skogshistoriska Sällskapet tackar **Malmö museer** för möjligheten att återpublicera Stig T. Karlssons bilder. Ett tack också till medlemmen Bengt Hultman, Örnsköldsvik som tipsade om boken.

Rumpan har gått

Rumpan kallades de sista stockarna som flottades för säsongen på en älv. Stränderna rensades och de stockar som hade strandat under vårens högvatten baxades med stor möda ut i strömfåran för att fortsätta sin avbrutna färd. Fram på höstkanten var de inrangerade i sina fållor i skiljet nere vid kusten och väntade på att släpas vidare till massabruk och sågverk.

NÄR FLOTTNINGSSÄSONGEN var över kunde flottarna söka sig hem till gårdar och familjer, invänta vintern och så småningom dra till skogs på huggningsarbete. Och till våren på nytt söka sig till bäckar och älvar.

Sådan hade tillvaron för flottarna sett ut ända sedan mitten på 1800-talet. Vid Lilla Luleälv tog flottningsepoken slut år 1957. Då gick den sista rumpan. För gott. För alltid.

Med längs älven det här året var fotografen Stig T Karlsson. Han var född 1930 och skåning till börden. Han hade fascinerats av flottarna, deras yrkeskunskaper och de villkor de levde under. Han visste att flottningen på Lilla Luleälv var dömd. Älven skulle

Flottningen börjar vid avlägget.

I Lilla Lule älv fanns det många avlägg, vid bäckar som du vrickar tungan på när du ska uttala namnet.

Det är inte fråga om bäckar av den sort man hittar söderut, inte rännilar.

Det handlar om jockar som svämmar sig stora när snösmältningen sätter in och vattnet rusar mot älven.

Bäckflottning är en vanskelig hantering.

Virket måste iväg på momangen.

Kortare än suckar är de dagar då vattnet tar sig fram över sten och klippor.

byta jobb och istället producera vattenkraft. Stockarna fick färdas med lastbil istället för att glida fram på än skummande, än stillsamma vatten.

STIG T. KARLSSON VAR MED HELA SÄSONGEN. Han lärde känna flottarna och dokumenterade det han tog del av. Han räknade den här sommaren som en av sina allra bästa. Senare kom han med sin kamera att under otaliga reportagesor tillsammans med journalister och författare att dokumentera helt andra delar av världen.

En gång till återvände han till den älv han haft så fina upplevelser vid. Den gången var den tyst och stilla. Där forsarna brusar och timret dansar i vågorna kunde han möjligtvis förnimma ett svagt muller från de underjordiska turbinerna.

ÅR 1976 KOM EN ANNAN STIG, POETEN STIG SJÖDIN, också att ta sig an Lilla Luleälven. Han var från Sandviken och sedan årtionden högt aktad för sin ordkonst. Han skrev inte bara poesi utan var också en drivande

Flottarna

journalist i fackföreningspressen. Regelbundet medverkade han med krönikor i Aftonbladet.

Stig Sjödin hämtade mycket av sitt litterära stoff från ungdomens upplevelser av fattigdom och hårda, olycksdrabbade arbetsförhållanden på järnverket. Han räknas idag som en av de mest betydande arbetarförfattarna och framförallt för sina skildringar av kroppsarbete. ”Att stå vid smältugnen med svetten rinnande längs ryggen och efter skiftet gå hem som en trasa.”

I BOKEN RUMPAN HAR GÅTT VALDE HAN dock att skildra själva flottnings-epokens rumpa i poesiform. Han såg skönheten i Stig T Karlssons svartvita bilder, men också slitet i dem. Så här uttrycker han sig i företalet till boken: ”Bilderna är tagna i en tid som avlägsnar sig med snabba, fjädrande steg in en glömska som kommer att dölja hur riskabelt och slitsamt det var att vara flottare.”

I ett arbetslag där ingen är kaxe och befälhavare går det att överlägga, till exempel om hur man ska angripa en bröte, eller med största hushållning gemensamt få virket i älven.

Det finns problem som tarvar att var och en sätter in sina senor, sina muskler och krafter samtidigt, på en given signal i ett givet ögonblick, för att slitet ska få någon mening.

En sådan signal är möjlig endast om alla är överens om tagen, att man beaktat problemet från samma utsiktspunkt.

Det är i ett arbetslag som det individuella kan komma till sin rätt genom att alla förverkligar sig tillsammans.

Det handlar om påpasslighet, det gör all flottning.

Det handlar om timmar och rentav minuter.

Annars blir timret kvar i skogen, massaveden kommer inte fram.

Egentligen börjar slitet med rumpan redan här och strandrensningens tålmodsbändande bändande, dragande, släpande med stock över sten kan du förtäta i ett enda stönande:

Åhej!

Detta kommer du att höras längs hela älven ända ner till havet där det sista skiljet ligger, några tum från älvens mynning, om man räknar med de många vattenmil som skogen rest med flottarhjälp.

När virket är framme i älven kan flottarna pusta en stund.

Sedan börjar hisnande färder i båt och bök med brötar.

Vårfloden har en klocka, som inte går att rucka.

Vid dammluckorna här man ett reglage, som man måste hushålla med.

Man får inte öska med vattnet.

Brötter, fans påfund

*Brötter.
Djävulens plockepinn
och fandens påfund.*

*När det blir bröt
visar älven vem
som har befälet.*

*Bäcken eller
älvens våg
har bråttom
och bröten
tornar upp sig
på ett ögonblick.*

*Då vet man vad
som sker i en
handvändning.*

*Det är tamigfan
värre knåp
än när fan
travade ärtor.*

*Brötar, klampar, stockar,
mera förrådiska än räven.*

*De verkar ha sugfötter, klor som
griper tag i varje möjlig sten.*

*De dras till varandra som älskande,
de verkar bestrukna med lim
och snärjer ihop sig som vidjor.*

De är släta i synen.

*Det är bara att spotta i händerna
och börja dra.*

*Kanske kommer man fort åt låset,
de stockar som håller hela bröten.*

*Annars måste man ta dynamit,
sista utvägen.*

*Då ska en flottare fort i båt
och då provas
hans kontakt med livet.*

Säg pissbrådska.

*Det är ett saktfärdigt ord
jämfört med det som sker
när bröten äntligen går.*

*“Brötar är inte
enäggstvillingar,
det!*

*Vi sköt en bröt
och den gav sig iväg
som en vessla,
den slank fortare
än ål,
ja, som en
racerbåt stack den
och vi höll på
att bli kvar.*

*Då hade bror
min äntligen
fått ärva storvästen,
som han tingat på.”*

*Det är i dessa
ögonblick
som båt och män
skulpterar fram
muskler, senor,
karaktärer
i sina ansikten,
skrov och kroppar.*

Strandrensning

*Vårfloden
vrenskades,
vräkte timmer
i land.*

*Men ge oss
armar, senor,
samsade tag,
spotta i näven,
och vi ska dra
hela Norrland
ner i älven.*

Rast

*Det finns stunder
då tystnaden
är mest vältaglig,
då orden bråkar,
då tigandet är det
bästa språket.*

*En eld, en rök
som signalerar
att pannan är på.*

*Det existerar
ingenting så
berättigt
som rast och vila
efter väl förrättat
arbete.*

*Om natten, när
myggen i-i-iar,
när vädret är grått,
kan du säga dig att
människor
kan bo människo-
värdigare.*

*Det ska till resning
och integritet
för att förlora
värdigheten
i så primitiva
boningar.*

*Omvänt kan
det sägas
att det hårdhänta
arbetet alltid har
motsvarats av lika
hårdhänta snyltare
som aldrig varit
så långt ut
i oändlighet att
de kan beskriva
en flottares
nattläger eller
hans koja.*

Vila

Vattnen

Ovanför dammen ligger en sedig sjö.

*Ingenting antyder att här riskerade
folk livet.*

*Medan vattnet kokade av faror,
nycker oberäknliga.*

*Jag minns Albert Vikstens båda män,
som rodde på den konstgjorda sjön
och att en av dem böjde sig fram över
båtkanten och sa:*

Där nere är jag född.

*Under turbinernas vibrationer
kan förnimma att forsen slår
med sitt väldig hjärta.*